

Вирішення сімейних спорів - нотаріальне посвідчення заповіту

У рамках інформаційної кампанії Мініюсту «Я МАЮ ПРАВО!» столична юстиція консультує: законодавством України передбачено два види спадкування: за заповітом та за законом. Пріоритетне право на спадкування мають спадкоємці за заповітом, і лише у випадках відмови спадкоємців прийняти спадщину за заповітом, визнання його недійсним або неохоплення всієї спадщини спадкоємці за законом мають право на спадкування.

Згідно ст. 1233 Цивільного кодексу України заповіт – це особисте розпорядження фізичної особи на випадок своєї смерті. Заповіт є одностороннім правочином – дією особи, спрямованою на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов’язків. Правові наслідки заповіту виникають тільки після смерті особи, яка його склала – заповідача.

Ніхто інший, крім заповідача, не може скласти (скасувати, змінити) заповіт за заповідача. Це правило закріплено ч. 2 ст. 1243 Цивільного кодексу України, згідно якої вчинення заповіту через представника не допускається.

Ч. 1 ст. 1234 ЦКУ закріплено право на заповіт лише особи з повною цивільною дієздатністю. З цього вбачається, що заповіт може бути посвідчений лише особою, яка досягла 18 років. Також законодавством встановлено, що повна цивільна дієздатність настає у випадках:

- реєстрації особою шлюбу до досягнення повноліття,
- коли особа записана матір’ю або батьком дитини,
- після досягнення шістнадцяти років у випадку, коли особа працює за трудовим договором,
- після досягнення 16 років у випадку, коли особа бажає займатися підприємницькою діяльністю.

Цивільним кодексом України 2003 року було введений інститут свідків, які у необхідних випадках повинні бути присутніми при складанні, підписанні та посвідченні заповіту. Їх відсутність у визначених законом випадках перетворює заповіт у нікчемний правочин.

Так згідно ст. 1253 Цивільного кодексу України за бажанням заповідача заповіт може бути посвідчений у присутності запрошених ним свідків. У ст. 1248

Цивільного кодексу передбачено, що якщо заповідач через фізичні вади не може сам прочитати заповіт, посвідчення заповіту має відбуватися при свідках.

Ч. 4 ст. 1253 Цивільного кодексу України передбачено, перелік осіб, які не можуть бути сволками, а саме:

- нотаріус або інша посадова, службова особа, яка посвідчує заповіт;
- спадкоємці за заповітом;
- члени сім'ї та близькі родичі спадкоємців за заповітом;
- особи, які не можуть прочитати або підписати заповіт.

Водночас згідно Розділу II Глави 3 Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України передбачено, що свідками можуть бути особи з повною цивільною дієздатністю. Текст заповіту має містити відомості про особи свідків, а саме: прізвище, ім'я, по батькові кожного з них, дату народження, місце проживання, реквізити паспорта чи іншого документа, на підставі якого було встановлено особу свідка. Свідки, при яких посвідчено заповіт, зачитують його вголос та ставлять свої підписи на ньому.

Обов'язкова присутність свідків обумовлена тим, щоб підтвердити стан, особи яка складала заповіт, на момент його посвідчення. Також свідкам роз'яснюється їх обов'язок щодо дотримання таємниці складання заповіту, а саме, що вони не мають права до відкриття спадщини (моменту смерті особи, що склала заповіт або оголошення її померлою) розголошувати відомості щодо факту складання заповіту, його змісту, скасування або зміни заповіту.